

Roku 1794 při požáru kostela a děkanství v Kamenici nad Lipou shořely církevní matriky. Tyto základní prameny genealogických informací o obyvatelstvu tamní kolatury proto dnes existují až od posledního desetiletí 18. století. Zatímco zápisy narození, resp. křtů, začínají rokem 1793, oddávky a úmrtí jsou dokumentovány až od r. 1799. K lipovokamenickým matrikám mne přivedla osobnost doc. Dr. Med. Františka Novotného, jehož matka byla sestrou básníka P. Františka Jaroslava Vacka - Kamenického. A protože další sestra poety byla matkou PhDr. Františka Šohaje, inspirace k sestavení základního schématu rodinných vztahů nedala na sebe dlouho čekat. Předkládaný nástin si nedělá nárok na úplnost, také výčet vynikajících jedinců rodu jistě není omezen třemi zmíněnými osobnostmi, jak se pokusím naznačit v dalším textu.

V nejstarších dochovaných matrikách z Kamenice nad Lipou jsou zapsáni příslušníci řady rodin Vacků. Stručnost uvedených údajů v zápisech však nedovoluje určit míru příbuznosti mezi jednotlivými rodinami. Nejstarším doložitelným předkem rodiny (a v dalším rodu), kterou budeme sledovat, je řeznický mistr Matěj Vacek. Zemřel v čp. 11 dne 3. dubna 1817 ve věku 91 let. Manželka Terezie jej předešla v odchodu na věčnost ve svých 72 letech roku 1808. Zda byla matkou či macechou Matěje Vacka další generace, nelze z tohoto jediného druhu archivního materiálu rozhodnout. Matěj Vacek mladší se narodil asi v roce 1751. I on byl řeznickým mistrem. S Evou, dcerou lipovokamenického tkalce a souseda Antonína Vaňka, byl oddán v době okolo roku 1790. Asi v roce 1792 se manželům narodila dcera Josefa a po ní následovaly další děti: Františka *1795, Marie *1797, Josef *1799, Anna *1801, Jan *1803, František *1806, Florian (*1808, + 1808), Petronila (*1809, + 1810), Helena *1811, Marta *1814 a Ignác Matěj (*1817, + 1817). Dva měsíce po porodu posledního dítěte, dne 26. března 1817 Eva Vacková zemřela na vodnatelnost ve věku 42 let. Matěj Vacek se pak znovu oženil s

Johanou Danielovou, údajně pocházející z Lásenice na jindřichohradeckém panství. Toto manželství zůstalo bezdětné. Svou druhou manželku Matěj Vacek pochoval v roce 1834 a sám zemřel 22. srpna 1839 ve věku 88 let.

Z dětí Matěje a Evy vynikl syn **František Vacek**. Narodil se v Kamenici nad Lipou v tehdejší číslé 11 a v tamním děkanství byl pokřtěn 24. ledna 1806. Vystudoval gymnázium v Jindřichově Hradci a filozofii v Praze. V té době se seznámil s vlasteneckými spisovateli Josefem Jaroslavem Langerem, Josefem Frantou Šumavským, Janem Slavomírem Tomíčkem, Josefem Kajetánem Tylem a dalšími. Roku 1827 vstoupil do semináře v Českých Budějovicích a na kněze byl vysvěcen roku 1831. Stal se pak zámeckým kaplanem v Březnici, odtud přešel do Týnce u Klatov, kde byl později ustanoven farářem. Dalším jeho působištěm se stal Merklín a konečně roku 1846 byl jmenován děkanem v Blovicích, kde působil až do své smrti. Podlehł chronickému ledvinnému onemocnění dne 23. března 1869.

V prvopočátcích své tvorby byl František Vacek ovlivněn Rukopisy, ale seznámení s přítelem Františka Ladislava Čelakovského Josefem Kamarýtem jej přivedlo ke studiu české lidové písně. Skladby v jejím duchu považoval za vrchol poezie. Básně, které uveřejnil v řadě časopisů, spolu s dalšími shrnul do sbírky, vydané r. 1833 pod názvem „Písně v národním českém duchu“. Podle tehdejšího zvyku vlasteneckých literátů si přidal slovanské jméno Jaroslav a podle místa svého rodiště zvolil pseudonym, resp. přívlástek Kamenický. V roce 1839 otiskl v Časopisu českého muzea procítěnou elegii „U hrobu mé matky“ a v roce 1846 vyšla jeho sbírka znělek „Lilie a růže“, ve které vlastenecky opěvoval pohanskou a prvokřesťanskou dobu českých dějin.

Páter Vacek byl člověk laskavý a štědrý. Ve svých působištích podporoval všechny vlastenecké i humanitární akce, pečoval o školství a o vzdělání lidu. Účastnil se divadelních představení, besed i jiných zábav, skládal k nim proslovy, písně i básně, které sám přednášel. Podporoval také členy rodiny, z níž vzešel.

Ze sourozenců P. Františka Jaroslava Vacka - Kamenického znám u Josefa, Anny a Marty pouze data jejich křtů. O jejich dalších osudech nic nevím. Florian, Petronila a Ignác Matěj zemřeli v útlém věku, ostatní sourozenci se dožili dospělosti. Nejstarší sestra Josefa se provdala 3. října 1809 v Kamenici nad Lipou za tamního soukenického mistra Jana Eibensteina, s nímž měla celkem 15 dětí. Mladší sestra Františka měla svatbu 3. listopadu 1812 také v Kamenici nad Lipou. Jejím manželem se stal řezník Josef Šohaj z Pacova, kde se pak narodilo všech jejich deset dětí.

Z nich proslavil své jméno druhorozený **František Šohaj**. Jako všichni jeho sourozenci přišel i on na svět v čp. 9 a byl pokřtěn 25. listopadu 1815. Studoval na gymnáziích v Jindřichově Hradci, Českých Budějovicích a v Písku, filozofii v Praze. Zapsal se na právnickou fakultu, ale vedle toho se připravoval na profesuru klasické filologie. Stal se doktorem filozofie a potom působil jako vychovatel v několika šlechtických rodinách. V roce 1848 byl na návrh profesorského sboru filozofické fakulty povolán jako suplent na katedru filologie a estetiky. Po třech letech toto místo opustil, neboť řádná profesura byla mezi tím obsazena. Přešel jako profesor na tehdy již ryze české akademické gymnázium. Zde působil až do své smrti, která jej zastihla v Praze, v novoměstském domě čp. 1486 dne 31. května 1878. Byl pohřben na Vyšehradě.

Dr. František Šohaj byl výtečný pedagog, milovaný svými žáky. Byl to člověk velice vzdělaný, vynikající znalec klasických jazyků a jejich literatur, ale také sanskrtu. Věnoval se zejména překladům Sofoklových tragedií. Mistrovsky přeložil z řečtiny do češtiny jeho Antigonu (vyšla tiskem r. 1851), Oidipa krále (1856) a některé další zůstaly v rukopisech. V mladším věku psal i české básně, ty jsou roztroušeny po různých časopisech. Proslul i svými latinskými verši, které skládal k slavnostním příležitostem. Z iniciativy ministerstva kultu a vyučování napsal „Malou mluvnici latinskou“ (1853), která se dočkala několika vydání.

Marie byla další sestra P. Vacka. Dne 22. února 1816 se v Kamenici nad Lipou provdala za syna obchodníka se železem z Černovic Františka Hromadníka. Z černovických matrik jsem již údaje netěžil, nemám však za vyloučené, že jejím potomkem mohl být tamní spisovatel a překladatel František Hromadník (*1862, + 1882).

Básníkův bratr Jan zdědil otcovo řeznické povolání. Oženil se 20. května 1823 v Kamenici nad Lipou s Marií Annou, dcerou bývalého šafáře Ondřeje Ježka. Měli spolu celkem 10 dětí. Marie Anna Vacková zemřela r. 1844 ve věku 40 let na tuberkulózu. Tato choroba byla i příčinou úmrtí nejméně tří z jejich dětí. Ještě téhož roku se Jan Vacek opět v Kamenici oženil. Jeho manželkou se stala třiatřicetiletá řeznická vdova Františka Žáčková, dcera lipovokamenického pekaře Jana Kvěcha. Toto manželství již zůstalo bezdětné. Jan Vacek podlehl také tuberkulózní nákaze, zemřel v čp. 83 dne 16. června 1855. Jediný jeho žijící syn Václav (*1837) se oženil 25. února 1862 v Kamenici n. L. s Annou Pickovou, dcerou zemřelého ševce Josefa Picka.

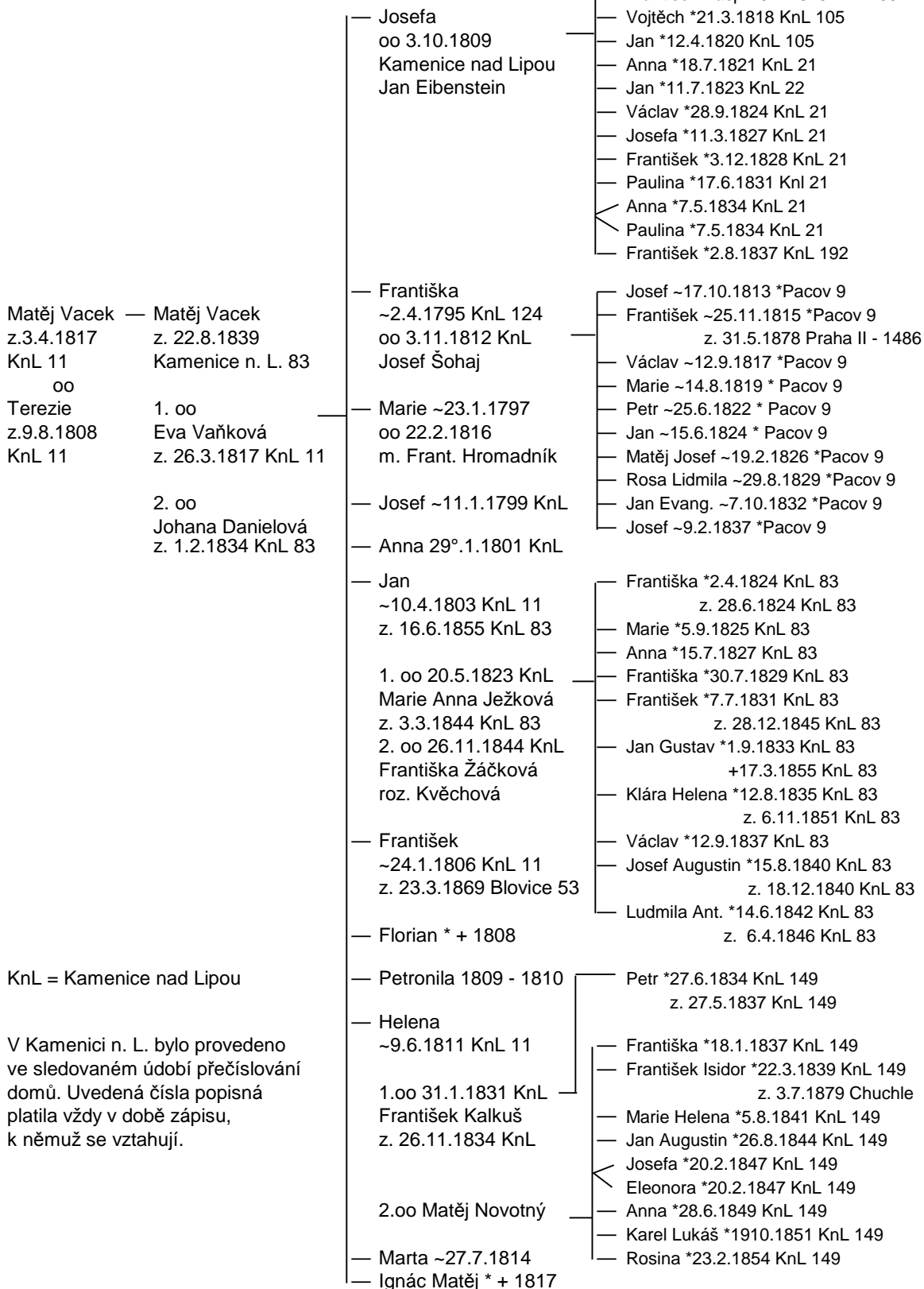
Helena, o pět let mladší sestra P. Vacka, se provdala 31. ledna 1831 za kolářského mistra Františka Kalkuše. V červnu r. 1834 se jim narodil syn Petr, ale v listopadu téhož roku Helena ovdověla. Její manžel zemřel ve věku 22 let na tyfus. Když syn Petr, nakažen spálou, následoval r. 1837 otce na věčnost, byla již jeho matka Helena znovu provdána za truhlářského mistra Matěje Novotného. Z tohoto manželství se narodilo celkem devět dětí.

Z nich nejstarší syn **František Isidor Novotný** se zapsal do historie české medicíny. Narodil se dne 22. března 1839 v Kamenici nad Lipou v čp. 149. Studoval na jindřichohradeckém a maturoval na novoměstském gymnáziu. Na studiích jej podporoval strýc, blovický děkan. Roku 1858 vstoupil na pražskou lékařskou fakultu a v roce 1864 byl promován na doktora medicíny. Téhož roku se stal asistentem slavného Jana Evangelisty Purkyně, za nějž po několika letech řadu semestrů přednášel a ve skutečnosti i vedl jeho fyziologický ústav. Těsně před Purkyňovou smrtí se habilitoval v oboru fyziologie, ale Purkyňovým nástupcem se nestal. Byl mu vytýkána nedostatečný počet uveřejněných prací. Na badatelskou práci mu však nezbyval čas, protože takřka veškerý věnoval vyučování. Za nemocného Jana Evangelistu Purkyně přednášel histologii a embryologii a v posledních dvou letech jeho života i fyziologii. Do konce zimního semestru 1870 měl Novotný příjem ještě z asistentury, ale v další době byl odkázán jen na stipendia, podpory a nepatrné příspěvky od posluchačů.

Soukromé praxi se nechtěl věnovat, ostatně neměl doktorát z chirurgie. Vnitřně rozervaný hledal marně východisko ze svého osudu v alkoholu. I v době své těžké nemoci v bolestech přednášel. Znal charakter své choroby, již byla rakovina žaludku. Nesnesitelnému utrpení učinil sám konec pomocí morfia v chuchelském háji 3. července 1879.

**Rozrod Matěje a Terezie Vackových
v Kamenici nad Lipou a Pacově**

KnL = Kamenice nad Lipou

V Kamenici n. L. bylo provedeno ve sledovaném údobí přečíslování domů. Uvedená čísla popisná platila vždy v době zápisu, k němuž se vztahují.

© Jan Antonín Mager 2003

Grafické zpracování Bohumila Trnková

Soukromý docent dr. František Novotný byl charakterizován jako člověk drsně přímý, společensky nespřádaný, nadaný, s velkými vědomostmi ve fyziologii, histologii a embryologii, s dobrými myšlenkami, ale bez soustavnosti a kázně, aby jich dovedl využít badatelsky. Svými posluchači byl milován. Již jako student psal do časopisu *Živa*, potom přispíval do Riegerova naučného slovníku, do *Časopisu lékařů českých* a to hlavně tématy z fyziologie oční sítnice a vývoje orgánů cévního systému. Pro české přesvědčení (své práce psal jen v češtině) v něm studenti dosti správně viděli vědce - mučedníka, ale vážili si jej i Němci. České univerzity, o kterou bojoval, se již nedožil. Čeští medicí slíbili nad jeho hrobem, že nezapomenou jeho památky. V roce 1882 tomuto Purkyňovu pokračovateli odhalili důstojný náhrobek.

Bratr docenta dr. Novotného, jménem Jan, byl pokračovatelem v otcově truhlářském řemesle. S manželkou Marií rozenou Hadravovou, dcerou rolníka z Nové Vsi čp. 1, měl mj. syna narozeného 2. srpna 1883. Byl jím pozdější docent hydrologie na technice ing. dr. Jan Novotný. Tím ale výčet významných osobností rozrodu Matěje a Evy Vackových nemusí být konečný.

V minulosti patřili kněží k velmi úzké vrstvě vysokoškolsky vzdělaných lidí. O jejich celospolečenském působení a zásluhách, včetně doby národního obrození, bývá dostatečná vědomost. Méně bývá známo o jejich působení ve vlastních rodinách. Přítomnost duchovního v příbuzenstvu znamenala pro rodinu značný vzestup společenské prestiže, velmi často i významnou pomoc materiální aj., a pro mnohé rodiče pak i zajištění existence ve stáří.

P. František Jaroslav Vacek - Kamenický byl prvním mně známým vzdělavcem ve svém rodu. Je nesporné, že díky jeho morální a materiální podpoře vystudovali i dva z jeho synovců. Semínka touhy po vzdělání pak mohla vzklíčit i u příslušníků dalších generací rodu.

Ilustrace:

1. Rodný dům Františka Vacka - Kamenického, stav ve 20. letech 20. století.
2. P. František Jaroslav Vacek - Kamenický, portrét z archivu autora
3. Hrob P. Františka Vacka - Kamenického na hřbitově v Blovicích. Fotografie pořídil autor 15. 4. 2003.
4. Dr. František Šohaj, rodák z Pacova.
5. Doc. dr. Med. František Novotný. Snímek z doby okolo r. 1870.
6. Hrob PhDr. Františka Šohaje, Praha - Vyšehrad, fotografii pořídil autor 5. 9. 2003.
7. Hrob, v němž je pochován dr. František Novotný. Praha, Chuchelský háj, hřbitov u kostela sv. Jana Nepomuckého, foto Václav Patejdl 12. 4. 2003.

Prameny:

Státní oblastní archiv Třeboň, sbírka matrik:

- Fara Kamenice nad Lipou 1 (N 1793-1823 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 2 (N 1824-1841 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 3 (N 1842-1850 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 7 (N 1879-1893 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 8 (O 1800-1819 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 9 (O 1819-1823 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 10 (O 1824-1852 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 11 (O 1853-1883 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 12 (Z 1799-1823 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 13 (Z 1819-1824 pro celou farnost)
- Fara Kamenice nad Lipou 14 (Z 1824-1855 pro celou farnost)
- Fara Pacov 7 (N 1811-1825 pro Pacov)
- Fara Pacov 8 (N 1825-1838 pro Pacov)

Státní oblastní archiv Plzeň, sbírka matrik:

- Fara Blovice 31 (Z 1857-1889 pro celou farnost)

Výběr z literatury:

- Ottův slovník naučný: díl XVIII, Praha 1902; díl XXIV, Praha 1906; díl XXVI, Praha 1907.
- Kol.: Významné osobnosti Jihočeského kraje, Č. Budějovice 1975.
- Matoušek, O.: Lékaři a přírodovědci doby Purkyňovy, Praha 1954.
- Vavroušek, B.: Literární atlas československý, I. díl, Praha 1932.

